

Οφέλη και κίνδυνοι της χρήσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης από τα παιδιά

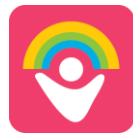
Έρευνα του Ελληνικού Κέντρου Ασφαλούς Διαδικτύου (2020) αναφέρει ότι 6 στους 10 μαθητές Δημοτικού ασχολούνται με τα κοινωνικά δίκτυα (π.χ. Instagram, Facebook, Viber, Tik Tok), ενώ η αναλογία ανεβαίνει σημαντικά στα παιδιά Γυμνασίου και Λυκείου, με 9 στους 10 μαθητές να κάνει χρήση των κοινωνικών δικτύων.

Είναι προφανές ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των παιδιών μαθητικής ηλικίας έχει πρόσβαση και χρησιμοποιεί τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Ως μέσα κοινωνικής δικτύωσης ορίζονται όλες εκείνες οι εικονικές κοινότητες και δίκτυα μέσω των οποίων οι άνθρωποι έχουν κοινωνική διάδραση και δημιουργούν, μοιράζονται ή ανταλλάσσουν πληροφορίες και ιδέες. Κάποια από τα πιο δημοφιλή είναι: Facebook, Twitter, WhatsApp, Tik Tok, Instagram, Pinterest, Skype, YouTube, Viber, Snapchat. Εκτός από τις παραπάνω πλατφόρμες όμως, τα παιδιά επικοινωνούν και συνδέονται με άλλους και μέσα από διαδικτυακά παιχνίδια για πολλούς παίκτης, όπως το World of Warcraft, το League of Legends, το Clash of Clans και το The Sims.

Σύμφωνα με τον νόμο 4624/2019 η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ανηλίκου, κατά την προσφορά υπηρεσιών της κοινωνίας των πληροφοριών απευθείας σε αυτόν, είναι σύνηθες, εφόσον ο ανήλικος έχει συμπληρώσει το 15ο έτος της ηλικίας του και παρέχει τη συγκατάθεσή του. Επομένως ένας ανήλικος πρέπει να είναι τουλάχιστον 15 ετών για να μπορεί να δημιουργήσει λογαριασμό σε κάποιο μέσο κοινωνικής δικτύωσης. Στο διάστημα που είναι 13 έως 15 ετών, έχει τη δυνατότητα μόνο με την συγκατάθεση του γονέα/κηδεμόνα του. Ενώ κάτω από την ηλικία των 13 ετών απαγορεύεται να δημιουργήσει λογαριασμό.

Στην πραγματικότητα όμως σύμφωνα με έρευνα του Ελληνικού Κέντρου Ασφαλούς Διαδικτύου (2019) η συντριπτική πλειοψηφία των παιδιών (83%) διαθέτει προφίλ σε κοινωνικό δίκτυο εκ των οποίων το 70% προκύπτει ότι ξεκινά την ενασχόληση πριν από την επιτρεπόμενη ηλικία των 13 ετών. Το 36% μάλιστα των παιδιών που διαθέτουν προφίλ σε κοινωνικά δίκτυα το άνοιξαν μόνα τους, χωρίς τη συγκατάθεση των γονιών τους.

Είναι φανερό λοιπόν ότι τα παιδιά κάνουν χρήση αυτών των μέσων από νεαρή ηλικία και έχοντας δικούς τους λογαριασμούς. Άλλωστε η πλειοψηφία είναι ήδη εξοικειωμένη με τις περισσότερες εφαρμογές μέσω των λογαριασμών των γονιών τους. Οι γονείς και οι φροντιστές των παιδιών καλούνται να βρουν μια ισορροπία ανάμεσα στην ορθή, σύνηθες με τα ηλικιακά όρια χρήση των μέσων αυτών και την επιθυμία των παιδιών τους να μπουν σε αυτό τον κόσμο από μικρή ηλικία. Η ψηφιακή ζωή είναι άμεσα συνδεδεμένη με την πραγματική. Μέσα από τη σχέση εμπιστοσύνης που έχουμε χτίσει με το παιδί μας μπορούμε να διερευνήσουμε την ανάγκη που καλύπτει η εγγραφή του στα μέσα αυτά και να προσπαθήσουμε να την καλύψουμε μέσα από δραστηριότητες.

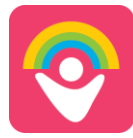

Η χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης από τα παιδιά, μπορεί να μας ανησυχεί είναι όμως και ένα κομμάτι της καθημερινότητάς τους, ενώ πέρα από κινδύνους έχει και οφέλη. Αρχικά, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης είναι ένα ζωτικό κομμάτι στην κοινωνική και δημιουργική ζωή των παιδιών και των εφήβων. Μέσω αυτών διασκεδάζουν, δημιουργούν και διατηρούν φιλίες, μοιράζονται τα ενδιαφέροντά τους, ανακαλύπτουν την ταυτότητά τους και αναπτύσσουν σχέσεις με την οικογένεια. Αποτελεί μια προέκταση της υπόλοιπης, εκτός Διαδικτύου καθημερινότητάς τους. Παράλληλα, συνδέονται με διαδικτυακές παγκόσμιες κοινότητες με τις οποίες μοιράζονται κοινά χαρακτηριστικά και μπορούν να δράσουν υποστηρικτικά, π.χ. παιδιά με παρόμοιες χρόνιες ασθένειες. Επίσης, αναπτύσσουν τον ψηφιακό αλφαριθμητισμό τους, τη συνεργατική μάθηση και τη δημιουργικότητά τους. Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης μπορούν να είναι βοηθητικά και στην ψυχική υγεία των παιδιών καθώς ενισχύουν το αίσθημα του ανήκειν και της σύνδεσης με τους άλλους (μέλη ευρείας οικογένειας, φίλους, κοινότητα), μια παράμετρος που έγινε ιδιαίτερα φανερή κατά τη διάρκεια της πανδημίας του Covid-19.

Από την άλλη πλευρά, η χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης μπορεί να έχει και πολλούς κινδύνους. Κάποιοι από αυτούς είναι η έκθεση του παιδιού σε ακατάλληλο ή ενοχλητικό περιεχόμενο (βίαια ή σεξουαλικά σχόλια/εικόνες), η μεταφόρτωση ακατάλληλου περιεχομένου (ενοχλητικές ή προκλητικές φωτογραφίες και βίντεο). Επίσης, η κοινοποίηση των προσωπικών τους πληροφοριών (π.χ. τοποθεσία, αριθμός τηλεφώνου) και η επικοινωνία με αγνώστους. Τα παιδιά είναι εκτεθειμένα στον εκφοβισμό στον κυβερνοχώρο, καθώς και σε υπερβολικά στοχευμένη διαφήμιση και σε παραβιάσεις των δεδομένων τους.

Αξίζει να αναφερθεί ότι οι εταιρείες προσπαθώντας να συμμορφωθούν με τα νόμιμα ηλικιακά όρια αλλά και να διατηρήσουν το αγοραστικό τους κοινό, δημιουργούν εφαρμογές που απευθύνονται αποκλειστικά στα παιδιά (π.χ. messenger kids). Κάποιες από αυτές (π.χ. το Tik Tok) έχουν κατηγορηθεί ότι παραβιάζουν τα προσωπικά δεδομένα και επεξεργάζονται την παρατηρούμενη συμπεριφορά των παιδιών με στόχο τη μεταπώληση σε διαφημιστικές κ.ά. εταιρείες.

Η χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης είναι αναπόσπαστο κομμάτι της ζωής των παιδιών μας αλλά και της δικής μας και ο καλύτερος τρόπος για να μπορέσουμε να τα προστατεύσουμε από τους κινδύνους είναι συζητήσουμε για αυτά μαζί τους. Το πρώτο βήμα είναι να ενημερωθούμε για τα ηλικιακά όρια που έχει ορίσει ο νομοθέτης και σύμφωνα με αυτά εάν μπορεί να χρησιμοποιήσει τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης το παιδί μας και εάν μπορεί να ανοίξει δικό του λογαριασμό. Έπειτα, οφείλουμε να είμαστε οι ίδιοι ενημερωμένοι και να έχουμε μια κατανόηση των μέσων που χρησιμοποιεί περισσότερο το παιδί μας. Μπορούμε να μάθουμε περισσότερα για τις πιο δημοφιλείς εφαρμογές μέσω του [saferinternet4kids.gr](https://saferinternet4kids.gr/social-media-safety/tiktok-2/) (π.χ. για το Tik Tok εδώ: <https://saferinternet4kids.gr/social-media-safety/tiktok-2/>) , αλλά και

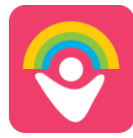
να τις εξερευνήσουμε μαζί με το παιδί μας, μαθαίνοντας πως το ίδιο τις χρησιμοποιεί, ποιες είναι οι αγαπημένες του κτλ.. Είναι επίσης σημαντικό να έχουμε εξετάσει και τη δική μας στάση απέναντι σε αυτά τα μέσα, τη χρήση που κάνουμε οι ίδιοι και την σχέση μας μαζί τους, καθώς θέτουμε το παράδειγμα.

Η παρουσία τους σε αυτά τα μέσα παρέχει μια ελευθερία αλλά και μια ανάληψη ευθύνης μαζί. Μέσω της συζήτησης μπορούμε να διερευνήσουμε πως θέλει το παιδί να συμπεριφέρεται αλλά και να του συμπεριφέρονται διαδικτυακά και την αντίληψή του σχετικά με τους κινδύνους που υπάρχουν, όπως τις πληροφορίες και φωτογραφίες που κοινοποιεί σε τρίτους αλλά και όσες μπορεί να κοινοποιούν οι φίλοι του και το περιλαμβάνουν. Πολύ σημαντικό είναι να δείτε μαζί τις ρυθμίσεις που αφορούν την ιδιωτικότητα του στις σελίδες που έχει και πως διαχειρίζεται όσους ζητούν προσωπικές πληροφορίες, μπορεί να το παρενοχλούν, να ανεβάζουν προσωπικές φωτογραφίες που δεν επιθυμεί κ.ά.. Παράλληλα, μπορείτε να συζητήσετε σχετικά με το ψηφιακό αποτύπωμα που αφήνει και πως αυτό μπορεί να τον/την επηρεάσει στο παρόν και στο μέλλον. Πολύ σημαντικό είναι να αναρωτηθούμε ποια είναι η δική μας σχέση με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, πως τα χρησιμοποιούμε και τι είδους παράδειγμα θέτουμε για τα παιδιά μας. Η πρώτη επαφή μαζί τους και η αρχική εξοικείωση τους με αυτή την τεχνολογία στις περισσότερες των περιπτώσεων γίνεται μέσω των δικών μας λογαριασμών και τον τρόπο που εμείς τους διαχειριζόμαστε.

Μια μερίδα γονέων αναρωτιέται εάν η απαγόρευση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης είναι ένας τρόπος διαχείρισης της κατάστασης, όμως πλέον τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης είναι μεγάλο κομμάτι στην ψυχαγωγία, επικοινωνία ακόμα και μάθηση των παιδιών με αποτέλεσμα συχνά να μην είναι μια ρεαλιστική επιλογή. Πολύ πιθανόν να έχει το αντίθετο αποτέλεσμα, ενώ μέσω της απαγόρευσης σε περίπτωση που το παιδί αντιμετωπίσει κάποιο κίνδυνο δεν θα αισθανθεί ότι μπορεί να το μοιραστεί μαζί σας. Η ασφαλής χρήση εξασφαλίζεται μέσω της αναγνώρισης και διαχείρισης των κινδύνων από κοινού αλλά και της προστασίας των δεδομένων και της ιδιωτικότητας. Μέσω του καθορισμού οδηγιών για τη χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, ιδανικά κοινών για όλα τα μέλη της οικογένειας και την ανοιχτή επικοινωνία με το παιδί σας μπορείτε να το βοηθήσετε να χρησιμοποιεί τα μέσα με ασφάλεια και υπευθυνότητα.

Πηγές (ενδεικτικά):

Αποτελέσματα έρευνας του Ελληνικού Κέντρου Ασφαλούς Διαδικτύου του ΙΤΕ σε 14.000 μαθητές για τις συνήθειες και τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν στο διαδίκτυο. (2019, December 18). Ανακτήθηκε από <https://saferinternet4kids.gr/press-newsletter/researchresults>

Δίκτυο
για τα δικαιώματα
του παιδιού

network
for children's
rights

Social media benefits and risks: children and teenagers. (2019, May 31). Retrieved from <https://raisingchildren.net.au/teens/entertainment-technology/digital-life/social-media>

TikTok: Σοβαρές καταγγελίες για την εφαρμογή που κάνει θραύση στα παιδιά μας. (2020, Μάιος 17). Ανακτήθηκε από https://www.euro2day.gr/news/world/article/2023712/tik-tok-sovares-kataggelies-gia-thn-efarmogh-poy-k.html?fbclid=IwAR2HUXLYOArLvK37e4J6tiL5fNPFF20RdJfjcqVKRdCFL_Aly4PsGI5-YQg

Παππά Μάνια, Συμβουλευτική Ψυχολόγος (MSc.), εκπαίδευση στη γνωσιακή ψυχοθεραπεία, Μονάδα Παιδικής Προστασίας

***Το παρόν άρθρο είναι μέρος της σειράς άρθρων που συντάχθηκαν από την ομάδα των ψυχολόγων του ΔΔΠ με θέμα "Η χρήση του Διαδικτύου από τους γονείς και τα παιδιά":**

«What goes online stays online: η μονιμότητα του διαδικτυακού κόσμου» (Link)

«Το sharenting και η προστασία του διαδικτυακού αποτυπώματος των παιδιών» (Link)

